

Hvem korsfæstede Jesus

Filminstruktør Carl Th. Dreyer skriver om sit møde i USA med den jødiske lærde, dr. Solomon Zeitlin, og hvad det betød for det manuskript til en film om Jesus, som Dreyer har udarbejdet.

EFTER indbydelse af den amerikanske teatermand Blevins Davis kom jeg til USA for at udarbejde et manuskript til en film om Jesus. Jeg havde naturligvis allerede dannet mig en teori med hensyn til de begivenheder, der maa være gaaet forud for arrestationen af Jesus. Et par dage efter at tyskerne havde besat Danmark, slog det ned i mig, at saadan som vi nu var stedt, saadan maatte jøderne ogsaa have været stedt. Det had, vi følte over for nazisterne, maatte jøderne ogsaa have følt over for romerne. Ud af denne erkendelse var min teori groet frem. Det anede mig, at Jesu tilfangetagelse, domfældelse og død i virkeligheden bundede i en konflikt mellem Jesus og den romerske besættelsesmagt.

Jeg var saa heldig straks efter min ankomst til USA at falde over en dengang nylig udkommet bog, som skulle give mig ret. Dens titel var: „Who crucified Jesus?“ Forfatteren var dr. Solomon Zeitlin, professor ved The Rabbinical Department at Dropsie College i Philadelphia — en jødisk lærer af international ry. Men for jeg kan komme ind paa de nye synspunkter, dr. Zeitlin fremsætter

i sin bog, maa jødefolkets indstilling til besættelsesmagten lige omtales.

Den romerske statholder Pilatus var den virkelige herre i landet. — Over for ham stod den af ham selv udnævnte ypperstepræst Kajfas som jødefolkets ansvarlige leder. Foruden at beklæde det ypperstepræstelige embede var Kajfas tillige den jødiske stats verdslige overhoved. Han og overklassen anlagde over for romerne en „wait-and-see“-politik, der gik ud paa at skaffe landets befolkning saa taalelige vilkaar som muligt ved at forhandle sig til rette med de romerske herrer, der da ogsaa (ligesom tyskerne herhjemme) for at forpligte jøderne indrømmede dem visse privilegier saasom religionsfrihed, kommunalt selvstyre, eget politi og egne domstole — undtagen i sager, der angik statens, d. v. s. romernes sikkerhed, i hvilke tilfælde romerne forbeholdt sig selv at afsige domme og fuldbyrde straffen.

Midt i fortvivlelsen over at leve som et undertrykt folk opgav jøderne aldrig haabet om, at et jødisk kongerige ville genopstaa, naar den af profeterne bebudede Messias engang kom til verden. Denne Messias

tænkte de sig som en stor kriger og general, der ville hævne Israel og jage romerne ud i havet. I dette haab hentedes den jævne mand styrke og mod til at bære det romerske aag.

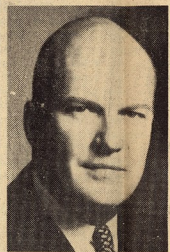
Der var dog nogle, der ikke bar deres lidelser med den samme taalmodighed og foretrak at møde terror med terror. De sluttede sig sammen i en sekt, „Sikarierne“, og indledede en guerilla mod romerne. Gang paa gang blev deres oprørsforsøg knust, men de gav ikke op. De forfulgte ogsaa de af deres landsmænd, der frateriserede med romerne, deriblandt nogle af de store jordbesiddere, som overlod romerne deres korn. Sikarierne gjorde gældende, at saadanne jøder — svarende til vore egne „værnemagere“ — var at betragte som landsforrædere, og de brændte deres afgrøder eller „likviderede“ dem uden medlidenhed. Sikarierne kan uden videre sammenlignes med vore egne modstandsfolk.

*

Dr. Zeitlin omtaler endnu en sekt, kaldet de „apokalyptiske farisæere“ Ogsaa de haabede paa en revolutionær forandring af samfundet, men mente, at folket ville blive befriet ved Guds direkte indgriben. De forestillede sig vel den kommende Messias som nedstammende fra Davids slægt, men begavet med overnaturlige evner.

Kendskab til disse to sekters tro og virksomhed er en forudsætning for en forstaaelse af de synspunkter,

romerne nødvendigvi maatte anlægge over for Jesus. Faa dage forinden sit indtog i Jerusalem havde Jesus i Bethania lige uden for Jerusalem vakt Lazarus fra de døde. Og i Jerusalem selv havde Jesus helbredt en mand, der havde været lam i 38 aar, og en ung mand, som var født blind. Den

Amerikaneren Blevins Davis, paa hvis opfordring Carl Th. Dreyer har udarbejdet manuskript til en film om Jesus.

lomme kunne gaa, og den blinde kunne se. Var Jesus mon den Messias med de overnaturlige evner, de apokalyptiske farisæere fabled om? Et er sikkert: romerne havde et vaagent øje baade med sikarierne og med de apokalyptiske farisæere og gjorde ingen forskel paa dem, men betragtede dem i lige høj grad som farlige op-

rørere og korsfæstede dem i hobetal.

*

Vi skal nu se lidt paa, hvad dr. Zeitlin har at fortælle os om det jødiske raad, som Jesus fremstillede for efter arrestationen i Gethsemane Have. Man vil huske, at baade Markus, Lukas og Johannes nævner, at Jesus førtes til ypperstepræstens hus og her stedes for et „raad af ældste og skriftkloge“. Af hvilken art var dette raad?

Fra gammel tid fandtes der et raad, der kaldtes det store sanhedrin. Det bestod af 71 medlemmer og var et lovgivende raad, der udelukkende havde til opgave at fortolke den bibelske lov, fastlægge kalendaraaret o. lign.

Foruden dette „store raad“ var der et andet „mindre raad“ — det lille sanhedrin. Det var sammensat af 23 medlemmer, der havde fuldmagt til at dømme i sager om forbrydelser mod de religiøse love, ogsaa saadanne forbrydelser, der forudsatte dødsstraf, saasom mord, blodskam, offentlig vanhelligelse af sabbaten og gudsbespottelse. Det lille sanhedrin holdt møder hver ugedag, undtagen lørdage og helligdage — og dage, som gik forud for saadanne dage. Dette havde sin særlige grund. Mens romerne uden skrupler afsagde dødsdomme pr. samlebaand, var jøderne i deres retspraksis meget humane. De undgik saa længe som muligt at dømme til døden. En mand kunne frifindes samme dag, han fremstilledes som

tiltalt. Men han kunne ikke dømmes til døden før næste dag. En dødsdom maatte ikke afsiges uovervejlet. Og selv efter at dødsdommen var afsagt, kunne sagen tages op til ny behandling, dersom der fra ligegyldig hvilken side fremførtes nye oplysninger til gunst for den dødsdømte. Ja, saa vidt gik de jødiske dommers frygt for at henrette et uskyldigt menneske, at naar den flere gange dødsdømte endelig førtes til retterstedet, gik en retsbetjent i spidsen for processionen bærende en tavle paa en lang stang. Tavlen bar en indskrift, der opfordrede enhver, der sad inde med viden, der kunne komme den dødsdømte til gode, til straks at indfinde sig hos raadet. Hvis nogen meldte sig, blev henrettelsen udskudt og sagen taget op paa ny. Da Jesus korsfæstede dagen før paaske, kan det ikke være det lille sanhedrin, hvortil Jesus førtes efter arrestationen i Gethsemane Have, eftersom det lille sanhedrin som sagt ikke holdt møder paa dage før en helligdag. Det holdt heller aldrig møder om natten.

Hvad var det da for et raad, Jesus stod ansigt til ansigt med i ypperstepræstens hus?

Denne gaade løser dr. Zeitlin, idet han forklarer, at der, saa længe Judæa havde været selvstændigt, ved siden af de to „religiøse“ sanhedriner fandtes et tredje, et „politisk“ sanhedrin, der tog sig af dem, der brød sig mod staten eller dens overhoved. Medlemmerne af dette „po-

litiske“ sanhedrin udnævntes af statens overhoved, der naturligvis kun valgte saadanne personer til medlemmer, om hvem han vidste, at de ville danse efter hans pibe. Da Judæa blev en romersk provins, overtog romerne retsplejen, naar det gjaldt politiske forbrydelser. Nu var som før sagt ypperstepræsten ansvarlig for, at der var social og politisk orden i Judæa, og det var hans pligt at arrestere enhver af sine landsmænd, der kunne mistænkes for oprørske hensigter. — Naar dette skete, blev den paagældende fremstillet for ypperstepræsten og et raad bestaaende af hans nærmeste fortrolige og raadgivere. Dette raad var en efterligning af tidligere tiders „politiske sanhedrin“. — Det havde ingen ret til at dømme den anklagede, kun til at afhøre ham og prøve eventuelle vidners udsagn, hvorefter hans sag forelagdes for den romerske statholder, som fældede dommen og lod straffen fuldbyrde.

Dr. Zeitlin gør opmærksom paa, at i alle de tilfælde, der kendes, var praksis den, at først blev den anklagede arresteret, og derpaa blev det „politiske raad“ indkaldt. Netop saadan gik det jo til i tilfældet Jesus. Dr. Zeitlin anfører videre, at dette „politiske raad“ holdt sine møder paa enhver tid af døgnet, alt eftersom forholdene krævede det, endog om natten, og det havde i modsætning til de to „religiøse“ sanhedriner ikke noget bestemt mødested. Der kan heraf — hævder dr. Zeitlin — drages

den slutning, at det er dette „politiske raad“ Jesus er blevet fremstillet for om natten, efter at han var blevet arresteret.

*

Holder denne teori stik, er Jesus altsaa blevet behandlet som en politisk forbryder, men var der virkelig grund til at betragte Jesus som en oprører og statsfarlig person?

For at besvare dette spørgsmaal minder dr. Zeitlin om, at da Jesus holdt sit indtog i Jerusalem, blev han hyldet som „Davids søn“ og hilst med raabet „velsignet være vor fader Davids rige, som kommer“.

Hvad laa der bag disse hyldesraab?

De gamle profeter, der talte i Guds navn, og hvis ord var bevaret ved mundtlig overlevering, havde forudsagt, at en mand af Davids slægt en dag ville komme som en Messias, sendt af Gud, og som Guds udvalgte gøre sig selv til konge over jøderne.

Jesus blev ved sit indtog da ikke bare hyldet som Davids søn, han blev ogsaa hilst med tilraab som „velsignet være kongen, som kommer i Herrens navn“ (Markus) og „Hosanna, velsignet være den, som kommer i Herrens navn, Israels konge“ (Johannes).

Ved at lade sig hyldes som Messias, Davids søn og konge af Israel paadrog Jesus sig ikke blot romernes mistanke for at staa i ledtog med revolutionære grupper inden for det jødiske folk, men indtoget var i sig

selv en direkte udfordring til romerne og at betragte som en oprørs handling, der berettigede dem til at kræve Jesus udleveret. Naar Jesus umiddelbart efter sit indtog yderligere gav sig til at jage veksellererne og dem, der handlede med offerdyr, ud af tempelforgaarden, var dette et saadant brud paa den sociale orden, at baade romerne og de ansvarlige jødiske myndigheder ifølge deres hele indstilling maatte fyldest med harme. Set med de sidstnævntes øjne var det simpelthen det jødiske folks velfærd, Jesus ved sin adfærd satte paa spil.

Ifølge dr. Zeitlin havde ypperpræsten derfor ikke andet at gøre end at lade Jesus arrestere, forhøre i nærværelse af det „politiske raad“ og — da Jesus erkendte, at han betragtede sig selv som Messias — at overlevere ham til Pilatus.

Som min egen personlige opfattelse anser jeg det for lige saa sandsynligt, at det er romerne, der har forlangt Jesus arresteret og udleveret, for naturligvis var romerne, der raadede over et velorganiseret Gestapo, nøje underrettet om alt, hvad der skete i Judæa og da navnlig i Jerusalem i paasken. Vi havde herhjemme — sans comparaison — et næsten analogt tilfælde fra besættelsestiden, da tyskerne den 24. februar 1942 forlangte og fik Vilh. la Cour udleveret. At det kan have forholdt sig som antydnet, mener jeg fremgaar af den hos Johannes citerede bemærkning af Kajfas: „I vide intet, ej heller be-

tænke I, at det er os gavnligt, at et menneske dør for folket, og at ikke det hele folk skal gaa til grunde“. Den gnavne vrissetone synes at tyde paa, at Kajfas selv inden for det snævre „politiske raad“ har mødt modstand mod udleveringen af Jesus fra de raadgivere, der ellers sikkert har været marionetter i hans haand. Dette er imidlertid en rent personlig mening.

Da Jesus næste morgen fremstilles for Pilatus, var det første spørgsmaal, den romerske statholder stillede ham dette: om han var „Jødernes konge“ hvortil Jesus gav det undvigende svar: „Du siger det“. Ogsaa heraf drager dr. Zeitlin den slutning, at Jesus virkelig blev udleveret til romerne som en politisk forbryder, der havde forbrudt sig mod den romerske stat. Det punkt i anklagen, der har interesseret Pilatus, har sikkert været dette, at Jesus trængte efter at blive Jødernes konge.

*

Da jeg var blevet færdig med mit manuskript og havde øst viden af dr. Zeitlins inspirerende bog, havde jeg den glæde at lære forfatteren personlig at kende. Det var lykkedes Blevins Davis at lokke den lærde mand ud af studerekammeret og overtale ham til at læse mit manuskript og gennemgaa det kritisk med mig. Samarbejdet var en stor oplevelse og for mit vedkommende meget frugtbart. Det var naturligvis ham, der fortalte, og mig, der lyttede. Det end-

te med, at vi blev enige paa alle punkter — undtagen ét. Dr. Zeitlin er i sin bog meget haard mod Kajfas, hvem han betegner som en „quisling“. Det tror jeg ikke, han var. Han kan kaldes samarbejdspolitiker, men afgjort ikke en „quisling“. Der er efter mit ringe skøn intet, der tyder paa, at Kajfas ikke var en velmenende mand, der havde folkets vel i sine tanker. Han var realpolitiker, og som saadan ansaar han det for klogest for det jødiske folk at fare med lempe for ikke at miste de faa friheder, der var levnet dem. Betegnelsen „quisling“ er derfor ikke blot uretfærdig, men ogsaa urigtig — alene paa grund af det dybe svælg, der var mellem jødisk og romersk „ideologi“. For romerne var religionen underordnet staten, for jøderne stod religionen over staten — religionen var alt. Jeg har da ogsaa med hensyn til Kajfas-figurer i mit manuskript fulgt min egen linje — men ellers nærer jeg dyb taknemmelighed for dr. Zeitlin, som, jeg synes, med sin bog har naaet det maal, han har sat sig: at modbevise anklagen mod jøderne for at have myrdet Jesus. Denne infame beskyldning blev for første gang fremsat i det første aarhundrede efter Jesu død. Saa længe er det siden. Saa gammel er antisemitismen. Vi ved alle, hvad denne infami har bragt jøderne af sorg og taarer, af lidelser og død.

CARL TH. DREYER